

לדמותו של הגאון רבי דב אליעזרוב זצ"ל

בצל הניגון

אוצר החכמה

ניגון היה לו לרבי דב. גם סערות חייו, לא יכלו לו לניגון תלמודו, אלא חלפו בצילו. גם כל מה שיסופר עליו, מבלעדי אותו ניגון - הרי זה מהדברים שהתרחשו "בצל הניגון".

אוצר החכמה

1234567

הנראה, גם עמד בקשרי הלכה עם הרוגטשובר, הגאון רבי יוסף רוזין זצ"ל.

עמלו בתורה, בד"כבד עם השתלמותו בהוראה, השתלבו בדרך לימודו, בהרמוניה מופלאה. בגאונותו הרבה היה מוצא תמיד את הדרך הבהירה והפשוטה ביותר, גם בסוגיות הסבוכות. אפילו ה"מערכות" ופולא דאורייתא שלו, ניחנו בסדר בהיר וברור. ורבי דב לא החזיק טובה לעצמו, ונענה למקומות תורה רבים לכהן שם כ"מ, ולהנחיל לתלמידיו מתורתו.

כשהוציא לאור את ספרו "שאלי ציון", עשה הדבר רושם עצום בעולמה של תורה. הורתו של הספר היתה בתקופת המנדט הבריטי, כשהשלטונות עצרו מאות ואלפים מבני ישראל במחנה לטרון שבמרכז הארץ. רבי דב שנתמנה לרב מחנה העצורים, היה נוטש במשך חמש שנים, מידי שבת בשבתו, את ביתו וילדיו הפעוטים, ועושה את שבתו בין העצורים, כתנאים קשים ביותר. הוא חזק את רוחם, עורדם, והרכיז בהם תורה, עד כמה שהדבר היה ניתן. מחד גיסא, היה עליו לתמן ביחסיו עם השלטונות. כדי להעביר הודעות לעצורים,

מותש כולו, עייף ויגע, היה פותח את גמרתו ומתרפק עליה כעל בן אהוב לאחר פרידה ארוכה. או במוצאי יום כיפור, לאחר טעימה של כלום, נפנה הוא לתלמודו, כי הרי "לא למדתי היום כלום"...

וכך גם יום לפני פטירתו, והוא בשנתו התשעים, ישב בבית הכנסת "שער השמים", ולמד במשך ארבע שעות רצופות... כבר חלש היה, קולו נשמע אך בקושי. אבל תדוות נעוריו לא פגה.

שמעו של הצורב הצעיר הגיע לאזניהם של גדולי ירושלים בדור ההוא, אשר הכניסוהו לביתם וקרבוהו ביותר. רבי דב עצמו, שנתחמם לאורם, ניצל את קרבתם עד תום ושאל מלוא חפניים תורה, יראה והוראה. כך זכה להמנות עם קבוצה מצומצמת של בני עליה, שהיו מתוועדים, מעת לעת, בביתו של מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל. כך היה גם יוצא ובא בביתו של הרב מטעפליק, הגרש"א פולנסקי זצ"ל.

בביתו של הגרצ"פ פרוק היה כבן בית ממש. וחיבה יתרה נודעה לו מוקנו, הגאון רבי שלמה יהודה לייב אליעזרוב זצ"ל - רבה של חברון, אשר זכה ליצוק מים על ידיו. כפי

בעמל רב קנה לו רבי דב אותו ניגון. רישומים מפנקסיו עוד מהיותו כבן ט"ז, מלמדים על מטלות על-אנושיות שהציב לעצמו. באיכות הלימוד, בזמן הלימוד, וההספק... עד שרבי דב ותלמודו נהפכו לישות אחת.

מקפיד היה על לימודו שיהיה בצוותא - "וצריך לבקש חבר", כתב בפנקסו. אחד מחבריו היותר ידועים היה מרן הגרש"ז איערבאך זצ"ל. עוד בילדותם, בת"ת עץ חיים, כשהיו השניים קמים מתלמודם, היו מבחינים כי הלילה ירד זה מכבר, והדרך עד לשכונת בית ישראל (שם התגורר הגר"ד) היתה ארוכה ומסוכנת למדי. אריאז, היה לן בכיתו של חברו שכשערי חסד הסמוכה...

לילותיו בימי בחורותו בביהכ"נ שבשכונתו, היו לשם דבר. פעמיים בשבוע היה לומד עד הבוקר. פעם המשיך את ה"משמר" שעשה בליל חמישי, גם לליל שישי, וביום שישי המשיך את סדריו כרגיל. כשירד לטבול לכבוד שבת, התמוטט והתעלף... את המקרה הסתיר מהוריו, וכל ימנעו ממנו את סדריו, וכך עד זקנה ושיבה.

בימי הדגל, לעת ערב, כשאחרון המבקרים עזב את ביתו, והוא

סדריו, וכך עד זקנה ושיבה.

1234567

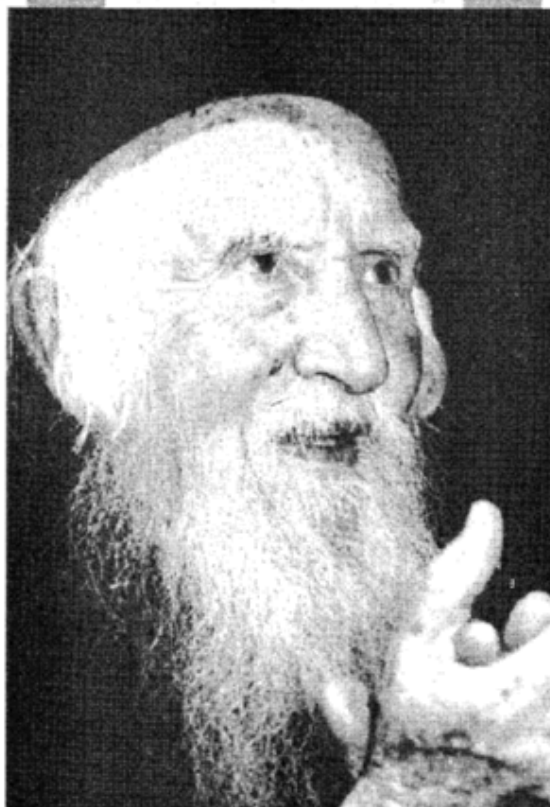
הודעות שבכוחן היה להכריע בין חיים למוות, היו העצורים נגשים אליו וחומש בידם, עושים את עצמם כאילו מתקשים הם בפירוש הפסוק, וכך היתה קולחת לה שיחה שלמה, שלא היה לה, כמובן, כל קשר לחומש... כל זה אל מול עינו הכוחנת של השוטר, שלא גרע את מבטו מהם.

מאידך גיסא, העזובה הרוחנית במחנה היתה רבה. האסירים היו מבשלים את ארוחותיהם בשבתות כבימי החול. גם בכשרות נתגלו חקלות. העצורים הבודדים ששמרו שבת, נאלצו להסתפק במאכלים יבשים. אך לאט-לאט הצליח הוא להשפיע עליהם לשמור על השבת ועל הכשרות, לארגן תפילות סדירות ואפילו שיעורי תורה. את השאלות ההלכתיות היחודיות שהתעוררו במחנה, העלה על גבי ספרו. בין השאלות, האם למחות במחללי שבת, לחם משנה על צנימים, חיוב מזוזה במחנה העצורים, מי שנעצר מיד בודתו מאוניה - האם מכרך הגומל, ואפילו... שאלה שהיתה רלוונטית לגבי אותם עצורים דאז: משחק כדורגל אוצר החכמה¹ בשבת...

הספר שעלה על שולחנם של גדולי ישראל משמש עד היום כאבן יסוד לעניני הוראה רבים. הגאב"ד מטשיבין זצ"ל הרבה בשבחו, והיה מעיין בו רבות. גם הגר"ש יונגרייז זצ"ל לא חדל מלעיין בו. וכשהגיע הגר"מ פיינשטיין בשנת תשכ"ז לארץ ישראל, העמיד את המחבר הפלאי בראש רשימת הרבנים שעמם התעתד להפגש ולהעניק להם את ספרו "אגרות אוצר החכמה" משה.

כמבוא לספרו צירף רבי דב את קורותיו במחנה לטרון. ולמרות

שהיו באמתחתו סיפורים רבים מהמחנה, לא הביא אלא את מה שישרת את המטרה הנעלה שהציב בראש ספרו "לזכרון ועדות לדורות, כי אף שהיו האנשים נתונים ביד אויביהם בתנאים קשים של מעצר ומצוק, נשארו נאמנים לה' ולתורתו". מופלא היה גם בעבודת המידות. בהיותו פעוט כבן

שבע שנים, מצאו אביו כשהוא אוכל שוקולד... גער בו אביו: "בער'ל, דו העסט שוקולד? אתה?" התמיהה זיעזעה את נימי נפשו העדינה, ומאז לא טעם ממעדן זה כל ימי חייו! ברשימותיו מימי בחרותו כתב: "אקבל עלי בתשובה גמורה... בין אדם למקום, כגון תפילה קר"ש וברכה מ"ז, ובין אדם לחברו, כגון כעס, גאווה, מחלוקת וכיוצא בו..."

אצילותו ועדינות נפשו היו מדהימות. היה זה לעת זקנותו, כשישבו שניים בביתו ושוחחו

ביניהם בענינים אישיים. רבי דב שהה באותו החדר, וחשש שנוכחותו מכבידה עליהם. מיד עמד ונפנה לצאת מהחדר. אלא שהשניים שעמדו על כוונתו, מנעוהו מכך.

בדקדוקו בהלכה היה למופת, ובמיוחד החשיב את ההלכה המסורה. כשנסתפקו בבית הכנסת שבו התפלל על פרט הלכתי מסויים שרבו בו הדעות, הכריע חד משמעית: "אצל רבי הערש פסח (פרנק) ראיתי כך!" ושוב לא היה מקום לספקות.

עד לשנותיו האחרונות התאמץ לעמוד על גבי מצותיו בשעת אפיתן, כשהוא עובר מפועל לפועל, לזרז ולהזהיר. גם כשיצאו המצות מהתנור ונארו, לא הסיח את דעתו משמירתן.

בחג הסוכות, באחת משנותיו האחרונות, הצטנן. ניסו בני ביתו להניאו מלישון בסוכה. אך הוא סירב ואמר: "כל ימי לא ביטלתי שינה בסוכה". אמרו לו: "והרי מצטער..." ענה בנחרצות: "אצטער יותר אם לא אישן בסוכה..."

ועוד מספר נכדו: "שנה אחת, כשישנתי עמו בסוכה, החלו לפנות בוקר לרדת גשמים. הסבא העיר אותי ופקד עלי להכנס לבית ולהמשיך לישון. הסבא גם הוא נכנס לבית, אך לא פנה אל מטתו, אלא פתח את הגמרא ולן בעומקה של הלכה, עד שהגיע זמן ק"ש של שחרית..."

מהיום בו הוכתר לרבה של שכונת קטמון, העמיס הוא על כתפיו האבהיות את טרחתה ומשאה של השכונה ותושביה. פתוח היה ביתו לכל שואל ולכל מתייעץ. כן דאג ביותר לאופיה של השכונה וצביונה. עם הכתרתו, נטל את אחד מחשובי השכונה ועסקניה

ואמר לו: "בוא ונסוב על פני החנויות והמוסדות שבשכונה, לעוררם ולהזהירם על עניי הכשרות וההלכה, אבל" - אמר - "כדי להשיג את ההשפעה המירכית, יש לדאוג שההופעה תהיה 'הופעה של רב', עם כל הגיונים". כשזממו

את ההלכה. בצוואתו ציווה לכל יצינו את רבנותו, לא במודעות האבל ולא על גבי מצבתו. ^{אוצר החכמה} ענותנותו הפשטנית, שזורה היתה לעיתים בביטויי הומור. כשבקשו ממנו שיברך, ענה: "אני יהודי פשוט"... הפצירו בו: "שלא תהא ברכת הדיוט

מקרבם ומחבבם, מעודדם ומתעניין בשלומם. בתקופות מסוימות אף היה מקבץ סביבו קבוצות נערים, שעמם היה לומד מידי יום. סיפר הגר"י רוזן שליט"א - ראש ישיבת אור ישראל, שנמנה בזמנו עם אחת מקבוצות אלה: "יותר ממה

עם יבדלחט"א מרן הגר"ש אלישיב שליט"א

להקים איצטדיון בשכונה, במאמצים רבים, הצליח בחכמתו ובפיקחותו להביא להתנגדות רחבה מכל גווי הציבור, עד שהמזימה סוכלה. לימים התבטא, כי המאבק גול ממנו כעשר שנות חיים.

מאידך, לעצמו לא נטל שום עטרה. תמיד היה מכנה את עצמו "יהודי פשוט מקטמון"... וכשבא אחד מבני קהילתו, לברר אם מרפסת דירתו כשרה לסוכה, לא חס על כבודו והטריח את עצמו לביתו של הלה, מודד את המרפסת והכריע

קלה בעיניך". וענה בחיוך: "אם בברכת הדיוט אתה חפץ, צא לרחובה של עיר, שם תפגוש בהדיוטים גדולים יותר..." ברם, מיניה וביה הסיק לעצמו חידוש מעניין: "שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך" - לא נאמר, אך לגבי המתברך, אלא גם לגבי המברך - אף אם קטן הוא בעיני עצמו, אל יימנע מלברך. ורבים שזכו לברכות פיו, ידעו וראו כי אין ברכותיו קלות כלל וכלל.

בראש דאגותיו העמיד את עתידם של בני הנוער, והיה

שלמדנו תורה, חניך אותנו רבי רב לאהבת תורה... והדבר הוכיח את עצמו. כל אלו שהיו עימי באותה קבוצה, משמשים כיום במשרות תורניות - ללא יוצא מן הכלל!"

■ ■ ■

ניגון היה לו לרבי דב, ואת הניגון חקק בלבות אלפי תלמידיו, וחרט בעט ברזל ברכות ספריו. וגם אם הכינור נגז, הניגון ממשיך להדהר...